

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI VALTAKUNNALLISEEN KOTOUTUMISEN TIETOVARANTOON TALLENNETTAVISTA TIEDOISTA

1 Tausta

Kotoutumisen edistämistä annettu laki (681/2023, jäljempänä *kotoutumislaki*) tulee voimaan 1.1.2025 ja kumoaa voimassa olevan, samannimisen lain. Kotoutumislain 9 luvussa säädetään henkilötietojen käsittelystä ja valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista. Luvussa säädetään sekä kotoutumisen edistämisen valtakunnallisesta tietovarannosta että siihen yhteydessä olevasta asiakastietojärjestelmästä.

Kotoutumisen edistämisen palveluissa ei aiemmin ole ollut käytössä valtakunnallista tietovarantoa ja tietojärjestelmää, paitsi työvoimapalveluiden puolella, jossa käytössä on asiakaspalvelun käyttämä URA-järjestelmä sekä kotoutuja-asiakkaiden koulutustietoja koskeva Koulutusportti-järjestelmä. URA-järjestelmää kehitetään parhaillaan erillisessä työ- ja elinkeinopalvelujen digitalisaatio -hankkeessa eli TE-Digi-hankkeessa. Työvoiman ulkopuolella olevien kotoutuja-asiakkaiden tietoja on kunnissa käsitelty kuntien omissa tietojärjestelmissä. Kotoutumisen edistämisen valtakunnallisen tietovarannon avulla varmistetaan sujuvampi tiedonvaihto eri kotoutumisen viranomaistoimijoiden ja palveluntuottajien kesken sekä työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttaneiden tavoittamista ja palveluja varten. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus (jäljempänä *kehittämis- ja hallintokeskus*) kehittää uutta kotoutumisen edistämisen valtakunnallista tietovarantoa ja tietojärjestelmää yhteistyössä kuntien kanssa ns. Koto-Digi-hankkeessa. Kotoutumislain 74 §:n mukaan kehittämis- ja hallintokeskus vastaa tietovarannon ja asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden kehittämisestä ja ylläpidosta. Kotoutumislain 75 §:ssä säädetään kunnan mahdollisuudesta hankkia valtakunnallista asiakastietojärjestelmäkokonaisuutta täydentäviä lisäosia.

Kotoutumislain 74 §:n mukaan kunnalla on velvollisuus käyttää valtakunnallista tietovarantoa ja asiakastietojärjestelmäkokonaisuutta kotoutumisen edistämisen toimeenpanossa. Kotoutumislain 76 §:n mukaan kunnalla ja kehittämis- ja hallintokeskuksella on velvollisuus tallentaa kotoutumisen valtakunnalliseen tietovarantoon tiedot, jotka ovat tarpeellisia kyseisessä laissa tarkoitettujen kotoutumisen edistämiseen tähtäävien palvelujen ja tehtävien järjestämiseen ja tuottamiseen, näitä koskevien tehtävien valvontaan, kehittämiseen, seurantaan, arviointiin, ennakointiin ja ohjaukseen sekä kyseistä tehtäviä koskevaa tilastointia ja tiedolla johtamista varten. Lisäksi hyvinvointialueella on 76 §:n 2 momentin mukaan velvollisuus tallentaa valtakunnalliseen tietovarantoon tarpeelliset tiedot kotoutumista edistävien tehtävien toteuttamiseksi, kun hyvinvointialue tarkistaa maahanmuuttaneen kanssa monialaista kotoutumissuunnitelmaa maahanmuuttaneen hyvinvointialueen vastuulla olevien palveluiden osalta. Kotoutumislain 76 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista.

Tietovaranto ja asiakastietojärjestelmä tulevat käyttöön 1.1.2025, mutta kotoutumislain 102 §:n 4 momentissa säädetään siirtymäajasta. Sen mukaan kunnan, hyvinvointialueen ja kehittämis- ja hallintokeskuksen on tallennettava 76 §:ssä tarkoitetut tiedot kotoutumisen edistämisen tietovarantoon viimeistään 1.1.2027 alkaen.

2 Ehdotetun asetuksen sisältö

Valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä esitetään säädettävän osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tallentamisesta. Sen 1 momentin mukaan kunnan on tallennettava valtakunnalliseen tietovarantoon kotoutumislain 14 §:ssä tarkoitetun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja 15 §:ssä tarkoitetun monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin laatimispäivämäärä, sisältö, hankitut asiantuntija-arvioinnit, suunniteltu kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman ja mahdollisen perheen kotoutumissuunnitelman laadinta-ajankohta tai muu palveluihin ohjaus, laatijoiden yhteystiedot ja tieto siitä, mistä arviointiin sisällytyt tiedot on saatu.

Tällä tarkoitetaan tietoja, jotka koskevat itse laatimisen prosessia, kuten sitä, mitkä organisaatiot ja ketkä virkailijat osallistuivat osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin tai monialaiseen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin maahanmuuttaneen lisäksi, milloin arviointi on toteutettu ja onko siinä todettu tarpeelliseksi hankkia asiantuntija-arviointeja esimerkiksi maahanmuuttaneen kielitaidon selvittämiseksi sekä miten ja milloin tällaiset arvioinnit on tarkoitus toteuttaa. Myös tieto siitä, milloin kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma ja mahdollinen perheen kotoutumissuunnitelma on tarkoitus laatia, tulee kirjata valtakunnalliseen tietovarantoon, ellei suunnitelmaa laadita jo osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tai monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä. Mikäli arvioinnissa todetaan, että henkilön tulisi hakeutua työnhakijaksi ja hänelle olisi parempi laatia osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma työvoimaviranomaisen toimesta, tulee tämä kirjata ja henkilö tulee ohjata työvoimaviranomaisen palveluihin. Myös se tulee kirjata ja perustella, mikäli arvioinnin perusteella todetaan, ettei henkilölle ole tarvetta laatia kotoutumissuunnitelmaa tai monialaista kotoutumissuunnitelmaa lainkaan, sekä onko henkilö ohjattu muun viranomaisen tai kolmannen sektorin toimijan palveluihin tai toimintaan. Kotoutumissuunnitelmien laadinta-ajankohdan osalta voidaankin merkitä päivämäärä, tieto siitä, että suunnitelma laaditaan mahdollisimman pian taikka tieto siitä, jos suunnitelmaa ei laadita ja perustelut tälle.

Lisäksi tallennettavilla tiedoilla tarkoitetaan osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa saatuja tietoja, joista säädetään kotoutumislain lisäksi tarkemmin valtioneuvoston asetuksella osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista (xx/2024). Tallennettavia tietoja ovat maahanmuuttaneen osaaminen ja kotoutumisen yleiset valmiudet sekä kotoutumisen palvelutarpeet ja toiveet koskien seuraavia asioita: hänen luku- ja kirjoitustaitonsa, suomen ja ruotsin kielen taitonsa, hänen työllisyys- ja koulutuspalvelutarpeensa, hänen opiskelutaitonsa ja -valmiutensa sekä työelämätaitoja ja -valmiutensa. Tallennettavia tietoja ovat myös maahanmuuttaneen aikaisempi koulutus ja työkokemus, erityistaitoihin liittyvä osaaminen ja muut vahvuudet, omat työllistymis- ja koulutustoiveet sekä niitä koskevat tavoitteet, osallistuminen kansalaistoimintaan ja muu aktiivisuus, yhteiskunnallinen osaaminen ja osallisuus sekä elämäntilanne ja siitä johtuvat palvelutarpeet. Lisäksi arvioinnissa voidaan todeta perheen kotoutumissuunnitelman mahdollinen tarve. Monialaisessa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa voidaan kirjata lisäksi tietoja koskien maahanmuuttaneen mielenterveys- ja kuntoutuspalveluiden sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden tarpeita, ja muiden kotoutumista edistävien palveluiden tarpeet, toiveet ja tavoitteet. On myös kirjattava, mistä nämä tiedot on saatu eli perustuvatko tiedot maahanmuuttaneen omaan kertomaan, muilta viranomaisilta tai palveluntuottajilta saatuihin tietoihin taikka esimerkiksi maahanmuuttaneen toimittamaan kirjalliseen aineistoon, eli onko maahanmuuttanut esimerkiksi osoittanut todistuksella aiempaa koulutustaan.

Asetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan kunta voisi tallentaa valtakunnalliseen tietovarantoon myös muita arviointiin liittyviä tietoja, jotka ovat välttämättömiä kotoutumislain mukaisten tehtävien toteuttamiseen. Koska tietoja ei ole tässä lueteltu kattavasti, on tietojen tallentaminen ja käsittely sidottu niiden välttämättömyyteen.

Asetuksen 2 §:ssä säädettäisiin kotoutumislain 16 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman, 17 §:ssä tarkoitetun monialaisen kotoutumissuunnitelman ja 21 §:ssä tarkoitetun perheen kotoutumissuunnitelman tallentamisesta. Esityksen mukaan kunnan on tallennettava kotoutumissuunnitelman laatimispäivämäärä ja kesto, tavoitteet, sovitut toimenpiteet ja palvelut ja muu sisältö, laatijoiden yhteystiedot sekä suunniteltu tarkistamisen ajankohta. Kunta vastaa tietojen tallentamisesta myös monialaisen kotoutumissuunnitelman osalta. Vastaavasti kuin yllä perusteluissa kuvattu, tiedot koskisivat siis sekä suunnitelman laatimisen prosessia että suunnitelman sisältämiä tietoja. On keskeistä, että suunnitelma laaditaan kestoiltaan laissa kotoutumislain mukaisten enimmäiskestojen puitteissa ja että sitä laadittaessa asetetaan ajankohta sen ensimmäiselle tarkistamiselle kotoutumislain asettamien aikarajojen sisällä. Kotoutumissuunnitelman, monialaisen kotoutumissuunnitelman ja perheen kotoutumissuunnitelman sisällöstä säädetään kotoutumislaisissa.

Asetuksen 2 §:n 2 momentin mukaan kunta voisi tallentaa myös muita kotoutumislain mukaisten tehtävien toteuttamisen näkökulmasta välttämättömiä suunnitelmaan liittyviä tietoja. Koska tietoja ei ole tässä lueteltu kattavasti, on tietojen tallentaminen ja käsittely sidottu niiden välttämättömyyteen. Esimerkiksi tällaiset tiedot voisivat liittyä kunnan ja hyvinvointialueen kotoutumislain nojalla todellisten kustannusten mukaan hakemiin korvauksiin.

Kotoutumislain 22 §:n mukaan kunnan on seurattava kotoutumissuunnitelman toteutumista ja kunnan ja hyvinvointialueen on seurattava monialaisen kotoutumissuunnitelman toteutumista. Tarkistuksen yhteydessä monialainen kotoutumissuunnitelma voidaan korvata kotoutumissuunnitelmalla taikka kotoutumissuunnitelma korvata monialaisella kotoutumissuunnitelmalla, jos se on kotoutuja-asiakkaan sen hetkisen tilanteen mukaan tarpeen.

Esitetään, että asetuksen 3 §:ssä säädettäisiin kotoutumissuunnitelmien tarkistuksen tallentamisesta. Esityksen 3 §:n 1 ja 3 momentin mukaan kunnan on tallennettava valtakunnalliseen tietovarantoon kotoutumissuunnitelman, monialaisen kotoutumissuunnitelman sekä perheen kotoutumissuunnitelman tarkistamiseen liittyvät tiedot.

Asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan hyvinvointialueen olisi tallennettava tietovarantoon kotoutumislain 22 §:n 3 momentissa tarkoitetussa tilanteessa monialaisen kotoutumissuunnitelman tarkistamiseen liittyvät tiedot, jos suunnitelmaa tarkistetaan ja muutetaan vain hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevan palvelun osalta. Tällöin hyvinvointialueen tulisi tallentaa tarkistamisen prosessia ja sisältöä koskevat tiedot tietovarantoon.

Asetuksen 3 §:n 4 momentissa tarkennetaan, mitä tietoja 1–3 momentin mukaan tulee tallentaa. Näillä tiedoilla tarkoitetaan sekä tarkistamisen prosessia että tarkistamisen sisältöä, kuten palveluissa etenemistä. Suunnitelman tarkistuksesta tallennettaviin tietoihin lukeutuu ainakin tarkistuspäivämäärä, laatijoiden yhteystiedot sekä suunniteltu seuraava tarkistamisen kohta. Lisäksi tietoihin sisältyy ainakin kotoutuja-asiakkaan palveluihin ja toimenpiteisiin osallistumisen tiedot, edistyminen ja tulokset sekä mahdolliset osallistumista vaikeuttavat ja hidastavat tekijät, mahdolliset tunnistetut uudet palvelutarpeet sekä suunnitelmaan tehtävät muutokset. Tietovarantoon tulee kirjata, jos kotoutumissuunnitelman voimassaolo lakkaa sekä lakkaamisen peruste tai jos kotoutumissuunnitelman enimmäiskestoa on pidennetty sekä pidennyksen peruste. Mikäli tunnistetaan tarve vaihtaa perusmuotoiselta kotoutumissuunnitelmalta monialaiselle kotoutumissuunnitelmalle tai toisin päin, myös tämä tulee kirjata. Lisäksi mikäli tunnistetaan tarve perheen kotoutumissuunnitelmalle, myös tämä tulee kirjata ja sopia sen laatimisen ajankohdasta. Myös se tulee kirjata, mikäli kotoutuja-asiakas aikoo hakeutua työnhakijaksi ja ohjata hänet työvoimaviranomaisen palveluihin, jolloin kotoutumissuunnitelman tarkistaminen olisi jatkossa työvoimaviranomaisen vastuulla.

Asetuksen 3 §:n 5 momentin mukaan kunta tai hyvinvointialue voivat tallentaa myös muita suunnitelman tarkistamiseen liittyviä tietoja, jotka katsotaan kotoutumislain mukaisten tehtävien toteuttamisen kannalta välttämättömiksi. Hyvinvointialueen kohdalla tämä koskee vain lain 22 §:n 3 momentin mukaisia tilanteita, kun suunnitelmaa tarkistetaan ja muutetaan vain hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevan palvelun osalta. Koska tietoja ei ole tässä lueteltu kattavasti, on tietojen tallentaminen ja käsittely sidottu niiden välttämättömyyteen.

Esitetään, että asetuksen 4 §:ssä säädettäisiin tietojen tallentamisesta ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Sen mukaan kunta voisi tallentaa maahanmuuttaneen suostumuksella kotoutumisen kannalta tarpeellisiksi katsottuja tietoja kotoutumislain 10 §:ssä tarkoitetuissa ohjaus- ja neuvontapalveluissa tunnistetuista palvelutarpeista ja maahanmuuttaneen ohjaamisesta palveluihin sekä muista maahanmuuttaneen kotoutumiseen liittyvistä asioista. Tietojen tallentamisen tulisi perustua maahanmuuttaneen suostumukseen ja maahanmuuttaneelle tulisi kertoa, mitä tietojen tallentaminen ja käsittely tarkoittavat tietosuojalainsäädännön näkökulmasta. Tästä johtuen tiedot voisivat olla tarpeelliseksi katsottuja, kuten maahanmuuttaneen palvelutarpeen kuvauksia sekä tietoa hänelle annetusta neuvonnasta ja ohjauksesta kunnan, muiden viranomaisten tai kolmannen sektorin toimijoiden palveluihin tai toimintaan. Maahanmuuttaneella tarkoitetaan kaikkia maahanmuuttaneita, mukaan lukien kotoutuja-asiakkaita eli henkilöitä, joilla on kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma.

Asetuksen 5 §:ssä säädettäisiin voimaantulosta. Asetuksen esitetään tulevan voimaan 1.1.2025 eli samanaikaisesti kotoutumislain kanssa.

3 Ehdotuksen vaikutukset

Ehdotuksella ei ole taloudellisia vaikutuksia. Ehdotuksella on vain vähäisiä viranomaisvaikutuksia. Asiakastietojärjestelmän käyttöön perehtyminen sekä tietojen tallentaminen tietovarantoon vie kuntien sekä pieneltä osin hyvinvointialueiden virkailijoiden työaikaa, mutta veloitteesta tallentaa tiedot säädetään kotoutumislaisissa ja tällä asetuksella vain tarkennetaan, mitä tietoja pidetään tarpeellisenä, välttämättömänä tai mahdollisena tallentaa tietovarantoon koskien perusmuotoisia ja monialaisia osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointeja, kotoutumissuunnitelmia, monialaisia kotoutumissuunnitelma ja perheen kotoutumissuunnitelmia sekä kunnan matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluita. Ehdotuksella on vain vähäisiä vaikutuksia maahanmuuttaneisiin, sillä heitä koskevien tietojen keräämisestä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinneissa ja kotoutumissuunnitelmien laadinnassa ja tarkistamisessa säädetään tarkemmin kotoutumislaisissa sekä valtioneuvoston asetuksessa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista. Ohjaus- ja neuvontapalveluiden osalta tietojen käsittelyä koskeva säännös on uusi, mutta käytännössä kunnissa on voitu jo nykyisin tallentaa maahanmuuttaneiden tietoja näissä palveluissa kuntien omiin tietojärjestelmiin.

4 Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu virkatyönä työ- ja elinkeinoministeriössä.

Esityksestä järjestettiin lausuntokierros xx.xx.202x-xx.xx.202x. Lausuntoja pyydettiin muun muassa muilta ministeriöiltä, TE-toimistoilta, kunnilta, hyvinvointialueilta, ELY-keskuksilta, muilta keskeisiltä viranomaisilta sekä kolmannen sektorin toimijoilta, kuten oppilaitoksilta, järjestöiltä, yhdistyksiltä ja yhteisöiltä.

5 Voimaantulo

Ehdotetaan, että asetus tulee voimaan 1.1.2025.